

specialit ad.). Také se začala měnit forma preskripce, z velkého množství „magistraliter“ se stávaly továrně vyráběné „speciality“.

O profesorovi Netouškovi bylo známo, že vyšetřoval s plesimetrem a auskultoval uchem přes roušku. Zásadně používal české výrazy. V učebnici nalezneme mj. i tyto výrazy: zazděné srdce, zažívadla, vsunutí střevní, hrdelnice, krkavice, obrna třaslavá, vnitřní odměšování, aj. Dnes se těmto výrazům usmíváme.

Kniha sehrála významnou roli: vyšla celkem v pěti vydáních. Za tyto učebnice profesor Netoušek žádnou finanční odměnu nepřijal. Byl to jeho dar studentům medicíny. Zajímala by Vás cena? Kniha v měkké vazbě (brožovaná) se prodávala za 190 Kč.

Jeho Vnitřní lékařství se drželo na knižním trhu téměř 10 let, než vyšla nová učebnice, jejímž autorem byl profesor MUDr. Pavel Lukl, CSc.

Pavel Lukl: První kniha měla název Přehled vnitřních chorob, (1955), druhá edice (1960) zcela přepracovaného vydání (744 stran) byla již Vnitřním lékařstvím, třetí vydání v roce 1965 mělo 752 stran a čtvrté vydání v roce 1971 mělo 815 stran. Referované poslední, čtvrté, přepracované a doplněné vydání, má 435 převážně černobílých obrázků, ale snížené kvality, a 23 tabulek. Do knihy vložena „Opravenka“ s 16 opravami. Je na ní uvedena i „nepříjemná“ chyba: profesor Lukl je titulován jako DrSc., i když tento titul v době napsání knihy neměl.

Profesor MUDr. Pavel Lukl, CSc. (1905–1995) byl přednostou Interní kliniky Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové (1945–1953) a později v Olomouci (1954–1971), předseda České kardiologické společnosti. Později byl čestným členem asi 6 zahraničních kardiologických společností. Specializací byl kardiolog. V roce 1955 vydal učebnici Přehled vnitřních chorob. Měla jen 488 stran a její používání převážně zůstalo omezeno na studenty a lékaře v roce 1945 založené pobočky Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové. V roce 1960 se její reedice ujalo Státní zdravotnické nakladatelství. Jako přepracované a rozšířené vydání už měla název Vnitřní lékařství a rozsah 744 stran. Text byl vytištěn dvousloupcově obvyklou velikostí liter. Poslední vydání vyšlo v roce 1971 v rozsahu 815 stran. Učebnice měla moderní koncepci. Brzy se stala oblíbenou u studentů medicíny na všech našich lékařských fakultách.

Jaký byl její obsah? Před odbornými kapitolami byly předřazené dvě kapitoly o vývoji evropského i našeho lékařství (14 s.). Krátké informace o význačných osobnostech byly doplněny jejich portréty (24 fotografií). Z českých osobností jsou uvedeny Jan Evangelista Purkyně, Bohumil Eiselt, Erantišek Maixner, Josef Thomayer, Ladislav Syllaba, Josef Pelnář a Kristián Hynek.

Počet kapitol se oproti Netouškově knize nezměnil, změnilo se pořadí: I. Nakažlivé nemoci (136 s.) a překvapivě následují: II. Nemoci metabolismu a výživy (49 s.), III. Nemoci žláz s vnitřní sekrecí (62 s.), IV. Krevní nemoci (67 s.). Až jako páté jsou Nemoci oběhu (139 s.), následují VI. Nemoci dýchacího ústrojí (99 s., z toho tuberkulóza 23 s.), VII. Nemoci ledvin (43 s.), VIII. Nemoci trávicího ústrojí (47 s.), IX. Nemoci jater, žlučových cest a pankreatu (50 s.) a X. Nemoci pohybového ústrojí (19 s.). Kapitola XI. Poškození fyzikálními a chemickými činiteli (24 s.) je

poslední. Následuje dvousloupcový Věcný rejstřík (6 s.) a třísloupcový Jmenný rejstřík (4 s.). Počet ilustrací byl asi 7× vyšší než v učebnici profesora Netouška, barevné reprodukcce na křídovém papíru byly soustředěny na sedm listů. Fotografie nemocných ještě nerespektují požadavek zakrytí obličeje.

I. Nakažlivé nemoci

Druhá nejrozsáhlejší kapitola. V rozsahu i obsahu velmi podobná kapitole knihy profesora Netouška. Hlavní důvodem byl přetrvávající význam infekčních chorob. Tuberkulóza byla přeřazena do kapitoly Nemoci dýchacího ústrojí. Pro léčbu bakteriálních infekcí průdušek a plic už bylo k dispozici celé spektrum antibiotik (penicilin, streptomycin, chloramfenikol, aureomycin, terramycin. V textu je už u některých onemocnění zmíněno preventivní očkování.

II. Nemoci metabolismu a výživy

Po právu je první zmiňovanou chorobou diabetes mellitus. Má velký rozsah 13 stran. Je rozdělován podle průběhu (lehký, středně těžký a těžký). Text je doplněn celostránkovou tabulkou o energetické hodnotě a obsahu NaCl vybraných potravin. Křivky na grafu demonstrují účinky krystalického inzulínu, zink-protamin-inzulínu, globin-ink-zulínu a ultralente inzulínu. Zajímavý je údaj, že každoročně přibývá 1–2 % diabetiků. Dispozice se dědí jako recesivní znak. U dnaveho záchvatu je doporučován kolchicin nebo fenylbutazon. U porfyrie je chválen ACTH. Idiopatická hyperlipemie ještě není klasifikována jako rizikový faktor ICHS. Nechybí dosti podrobné údaje o hypovitaminózách a vitamínózách. Už je uveden vitamin B₁₂. Překvapující je zařazení poruch vnitřního prostředí.

III. Nemoci žláz s vnitřní sekrecí

Po sérii objevů (1927–1937) endokrinologie znala již téměř všechny hormony, vyjma hormonů kůry nadledvin. V roce 1901 byl dokonce adrenalin syntetizován. Hlavním úkolem endokrinologie bylo prosadit jodizaci soli jako prevenci endemické strumy. Hypertyreóza se již léčila radiojodem I130, struma a farmakologicky neovlivnitelná tyreotoxikóza, stejně jako Cushingova choroba a hyperaldosteronismus, se operovaly. U Addisonovy choroby se stále podával deoxykortikosteron. Nádory hypofýzy se ozařovaly i operovaly. Diabetes insipidus se léčil umělou horečkou a hypofýsinem. Představa o „rozumném“ omezení tekutin a soli není kvantifikována. Oproti učebnici profesora Netouška je dobře popsán primární hyperparatyroidismus. U něj při „důvodném podezření“ je doporučena operace. Pouhých osm řádek je věnováno hirsutismu a jen polovina sloupce inkrečním nádorům ovarií. Dosti velký odstavec je věnován léčebnému použití hormonů kůry nadledvin u neendokrinních chorob. Kapitola je dobře ilustrována, ale na fotografiích nemají nemocní zakryté oči nebo tvář.

IV. Krevní nemoci

Skutečně překvapí zjištění, že v sedmdesátých letech minulého století trpělo anémií 2–15 %, obyvatel, ale jen u 20 % šlo o krevní nemoci. V seznamu anémií je ještě blednička, následují sideroachrestické anémie. Pro léčbu perniciózní anémie byl již k dispozici vitamin B₁₂, ale stále